

ክሮኒክሎን ፕሮፎላይት — ጸሎት ስልጠና

Mootota Torba

Jeff Pippenger

2023-12-02

Mormitoonni torban sun seenaa bara 1798 irraa eegalee hamma Onkoloolessa 22, 1844tti bakka bu'u. Seenaan sun, bara mootummaa Yihudaa keessa mootota torban dhumaa kanneen Minaasee irraa eegalee bara 677 Dh.K.D. keessa hamma Zedeqiyaa bara 586 Dh.K.D.tti jiranin fakkeenyaaf mul'ifameera.

Sarara haaromsaa qulqulluu keessatti, amala humneessamuu ergamaa isa jalqabaatiin mallattoon waan addunyaa mara ta'e tokko adda baasa. Hagayya 11, 1840 irratti, ergaan ergamaa isa jalqabaa humneeffame; achiis ergaan sun buufata hojii ergamootaa addunyaa mara keessatti gara hundumaatti geeffame.

“Sochiin dhufaatii bara 1840–44 humna Waaqayyoo mul'ina ulfina qabeessa ture; ergaan ergamaa isa jalqabaa buufata ergamootaa addunyaa hundumaatti geeffame.” *The Great Controversy*, 611.

Akka raajii sana keessatti, ergamaan Mul'ata kurnaffaa irraa bu'ee miilla tokko lafaa irratti, kaan immoo galaana irratti kaa'e. Obboleettiin Waayit kun mallattoo daangaa addunyaa maraa ergaan sun itti babal'atu ta'uu isaa ibsite.

“Bakka ergamichi iddoo isaa, miilli tokko galaana irra, kaan immoo lafa irra dhaabachuun, bal'ina lallaba ergaa sanaa agarsiisa. Inni bishaan bal'aa ce'ee biyyoota biraattis ni lallabama, addunyaa hundumaatti illee.” *The Seventh-day Adventist Bible Commentary*, volume 7, 971.

Labsii Qiirros labsame ajaja isa jalqabaa ajaja addunyaa guutuu ture.

Amma waggaa jalqabaa keessa bara Qiirros mootii Faares keessatti, akka dubbii Waaqayyoo afaan Ermiyaasiin dubbatame raawwatamuuf, Waaqayyoo hafuura Qiirros mootii Faares ni kakaase; kanaafis inni mootummaa isaa hundumaa keessatti labsa baasee, akkasumas barreeffamaan ni galmeesse; akkana jechuunis, “Qiirros mootiin Faares akkana jedhu: Waaqayyoo Gooftaan samii mootummaa lafaa hundumaa anaaf kenneera; innis mana isaatiif Yerusaaalem, isheen Yihudaa keessa jirtu, keessatti akka ijaaru na ajajeera. Ega saba isaa hundumaa keessaa isin keessaa eenyutu jira? Waaqni isaa isa wajjin haa ta'u; inni Yerusaaalem, isheen Yihudaa keessa jirtu, dhaqee mana Waaqayyoo, Waaqa Israa'el, haa ijaaru; inni Waaqadha; innis Yerusaaalem keessa jira. Namni iddoo inni keessatti alagaa ta'ee jiraatu kam iyyuu hafe yoo jiraate, namoonni iddoo sanaa meetiidhaan, warqeedhaan, qabeenyaan, horiidhaan isa haa gargaaran; kanas irra darbee mana Waaqaa isa Yerusaaalem keessa jiruuf kennaa fedhii ofiitiin kennamu haa kennan.” Ergasii abbootiin maatii keessaa dura-bultoanni Yihudaa fi Beniyaam, luboonni, Lewwoonni, warri hundinuu kanneen hafuuri isaanii Waaqayyoon kaafame, mana Waaqayyoo isa Yerusaaalem keessa jiru ijaaruuf ol ba'anii ni ka'an. Ezra 1:1–4.

Akkuma ergamaan jalqabaa Adoolessa 11, 1840 guyyaa sana buufata ergamaa addunyaa hundumaatti geeffame, yeroo inni labsii jalqabaa labsetti Qiros ofii isaa akka mootii “mootummoota lafaa hundumaa” ta’eetti ibsa. Gad bu’uun ergamaa Mul’ata boqonnaa kudhanii, ergamaa Obboleettii White “Yesuus Kiristoos irraa gadi kan hin taane qaama tokko” jettee adda baafte sanaa, amala raajii walfakkaataa ergamaa jajjaboo Mul’ata boqonnaa kudha saddeetii wajjin qaba. Obboleettii White kaayyoon ergamaa jalqabaas kaayyoo ergamaa Mul’ata boqonnaa kudha saddeetii wajjin wal fakkaata jedhee adda baasti.

“Yesus ergamaa guddaa tokko akka inni gad bu’ee jiraattota lafaa mul’achuu Isaa lammaffaatiif akka qophaa’an akeekkachiisuuf ni erge. Ergamaan sun yeroo fuula Yesus irraa samii keessatti ba’e, ifni baay’ee ifaa fi ulfina qabeessi isa dura ni deema ture. Ani ergamni isaa lafa ulfina isaatiin ibsee, dheekkamsa Waaqayyoo dhufuuf jiru irraa nama akeekkachiisuu akka ta’e natti himame.” Early Writings, 245.

Humni malaa’ikaa isa jalqabaa mallattoo wanta addunyaa mara irratti raawwatamu cimsee agarsiisudha. Ergaan jalqabaa yeroo Kiristoos humna argate cuuphaa Kiristoositti ture. Caaffanni Qulqullaa’oon Israa’el hundi ergaa Yohaannis dhaga’uuf gara lafa onaa ba’e jedhee ibsa.

ଏହାପରେ ଯିରୁଶାଲମେ, ସମଗ୍ର ଯୁଦୱା, ଏବଂ ଯରୁଦ୍ଦନ ଚାରିପାଖର ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ ଡାଢ଼କ ପାଖକୁ ବାହାରି ଆସିଲେ; ଏବଂ ସମୋନେ ନିଜ ପାପଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ଯରୁଦ୍ଦନରେ ଡାଢ଼କ ଦ୍ୱାରା ବସ୍ତ୍ରଧାରୀ ଗୃହଣ କଲେ। ମାଥିଉ 3:5, 6.

Tajaajilli Kiristoos Israa’el isa durii irratti kan xiyyeeffate ture; kanaafis, hiika raajii sanaan guutuun addunyaa hundi gara Yordaanos, iddoo cuuphamuu Kiristoositti harkifame. Ta’us, sirni cuuphaa, fi wanti inni yeroo Kiristoos cuuphametti argisiise, addunyaa hunda irratti kan xiyyeeffate ture.

maqaan Yihoyaaqiim jedhu “Waaqayyo ni kaasa” jechuudha; cuuphaa Kiristoos irrattis, akkuma Yohaannis Kiristoosin bishaan keessaa ol baaseetti, mallattoon “ol ka’uu” awwaala bishaanii keessaa sun humneeffamuu sana keessatti qaama tokko ta’e. Keeyyata afran jalqabaa Izraa keessaa kanneen duraan caqasne keessatti, keeyyanni shanaan deebii warra labsicha dhaga’anii akkana jechuun ibsa: “Achiis abbootiin maatii Yihudaa fi Beniyaam keessaa warri dura ta’an, luboonni, Lewwonni, fi hundi isaanii warri hafuurri isaanii Waaqayyo kaase, mana Waaqayyoo isa Yerusaalem keessa jiru ijaaruuf ol ba’uudhaaf ni ka’an.” Ergaan jalqabaa yeroo humneeffamutti, akka maqaa Yihoyaaqiimitti agarsiifametti, ol ka’uun ni jira.

Fulbaana 11, 2001 irratti, akka humneeffama ergaa jalqabaa sochii jabaa ergamaa jalqabaa fakkeenya ta’een, ergaan jalqabaa sochii jabaa ergamaa sadaffaa humneeffame. Obboleettiin Waayit badiisa Tuwiin Tawarees guyyaa sanaa irratti yaada kenniti.

“Amma kana dubbii ani New Yorkiin dambalii galaanaatiin haqamuu akka qabdu dubbadhe jedhamuun dhufe? Kana ani yeroo tokko illee hin dubbanne. Ani akkuman gamoowwan guguddoon achitti ol kaafamaa jiran, darbii irraa darbiitti, ilaale, ‘Yeroo Gooftaan lafa suukanneessaa raasuuf ka’utti, mul’anni akkamii sodaachisaan ni raawwatama!’ jedheera. Ergasii dubbiin Mul’ata Yohaannis 18:1–3 ni raawwatama. Boqonnaan kudha saddeettaffaan Mul’ata Yohaannis guutuun waan lafa irratti dhufuuf jiru irratti akeekkachiisa. Garuu ani waan

addatti New Yorki irratti dhufu ilaalchisee ifa tokkollee hin qabu; kana malee akka ani beeku, guyyaa tokko humna Waaqayyoo isa naannessaa fi garagalchaa ta'een gamoowwan guguddoon achi jiran ni gatamu. Ifa anaaf kenname irraa, badiinsi addunyaa keessa akka jiru nan beeka. Dubbii tokko qofa Gooftaa irraa, tuqaa tokko qofa humna isaa jabaa irraa, fi ijaarsi ulfaataan kun ni kufa. Mul'annoon raawwatamu soda isaanii yaadachuun illee nuti tilmaamuu hin dandeenye.” Review and Herald, July 5, 1906.

Yeroo ergaa jalqabaa keessatti seenaa dhibba afurtamii afur kuma sanaa humna argatetti, Gooftaan lafa “akkaan sochoosuuf” “ka’e”. Maqaan Yehooyaaqiim humna kennamuu ergaa jalqabaa agarsiisa. Hagayya 11, 1840 irratti, Gooftaan teessoo isaa irraa ka’ee gara lafaa bu’ee, lafa irratti fi galaana irra dhaabate. Labsii Qiiros isa jalqabaatti, amanamoon ni ka’an. Yehooyaaqiim mallattoo dhufaatii ergamaa jalqabaa qofa utuu hin ta’in, humna kennamuu ergamaa jalqabaa illee ni bakka bu’a.

Yehooyaaqiim mootota dhumaa sadan keessaa isa jalqabaa ni bakka bu’a; garuu akkasumas mootota torban Yerusaalem badiisaaf geessan keessaa isa shanaffaa ni bakka bu’a. Maqaan mootota torban sanaa baay’ee ibsaa dha. Mootonni torban sun Minaasee, Amoon, Yoosiyaa, Yehoo’aahaaz, Yehooyaaqiim, Yehooyaakiin fi Zedeqiyaa turan.

୧୭୯୮ ମସିହାରେ, ମିଲ୍‌ଲରାଇଟ୍‌ମାନଙ୍କର ଇତିହାସରେ ମନଶ୍ୱର୍ଣ୍ଣେ ଶେଷକାଳକୁ ପୂର୍ବଦିଗିଧିତ୍ୱ କରଣେ। “ମନଶ୍ୱର୍ଣ୍ଣେ”ର ଅର୍ଥ “ଭୁଲାଇଦେବାକୁ କାରଣ ହେବା”, ଏବଂ ୧୭୯୮ ମସିହାରେ ହିଁ ତୀରର ବଶେଷତା ସତ୍ତ୍ୱେ ବର୍ଷ ପରମ୍ପରାନ୍ତ ଭୁଲାଇାଏ। ମନଶ୍ୱର୍ଣ୍ଣେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଦୁଷ୍ଟ ରାଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଥିଲେ, ଏବଂ ତାଙ୍କର ଏମିତି ଭବିଷ୍ୟଦ୍‌ବାଣୀମୂଳକ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି, ଯାହା ବିଚାର କରାଯିବା ଉଚିତ।

Mootonni torban dhumaa Yihudaa bara 1798 irraa kaasee hamma Onkoloolessa 22, 1844tti seenaa qaqawwan torbanii bakka bu’u. Minaasee mootota torban keessaa isa jalqabaa ture; mootummaa torbanii keessaa isa jalqabaa ta’uudhaanis Zedeqiyaa, isa mootummaa torban keessaa isa dhumaa ta’e, fakkeesse. Yesus yeroo hundumaa dhuma jalqaba waliin walqabsiisee adda baasa. Zedeqiyaa, mootiin torban keessaa isa dhumaa, booji’amummaa Baabilonitti geeffame. Mootiin jalqabaa mootota torban dhumaa keessaa innis akkasuma booji’amummaa Baabilonitti geeffame; kunis mootichi inni dhumaa booji’amummaa Baabilonitti geeffamuusaa fakkeessa.

Waaqayyo immoo Minaasee fi saba isaa dubbate; isaan garuu hin dhageenye. Kanaaf Waaqayyo ajajjoota waraana mootummaa Asoor isaanitti fide; isaanis Minaasee keessaa qoraattii keessaa qabani, hidhaa sibiilaatiin isa hidhan, gara Baabilonittis isa geessan. Inni rakkina keessa yommuu ture, Waaqayyo Waaqa isaa kadhate, fuula Waaqa abbootii isaa durattis baay’ee of gadi qabee, isa kadhate; innis isaaf laafe, kadhannaa isaa dhaga’ee, mootummaa isaatti gara Yerusaalemitti deebisee isa fide. Achiis Minaaseen Waaqayyo inni dhugumaan Waaqa ta’uu isaa beeke. 2 Seenaa Bara 33:10–13.

Muuxannoon Minaasee akka Gooftaan Waaqa ta’e beekuuf inni keessa darbe, mootummaa isaa irraa kaafamee achiis mootummaa isaatti deebifamuudhaan raawwatame. Nebukadneesaris, akkuma Minaasee, yeroo mootummaa isaa irraa kaafamee sana booddee gara mootummaa isaatti deebifametti Gooftaa beeke.

Guyyoota sanatti ani Nebukadnezaar ija koo gara samii ol nan kaasa ture; hubannoon koos natti deebi'e; isa Hundumaa Olee ta'e nan eebbise, isa bara baraan jiraatu nan galateeffadhe, nan kabajes; mootummaa isaa mootummaa bara baraati, mootummaa aangoo isaas dhaloota irraa gara dhalootaatti darba. Warri lafa irra jiraatan hundinuu akka homaa tokkootti lakkaa'amu; inni akka fedha isaatti loltoota samii gidduuttii fi warra lafa irra jiraatan gidduutti ni hojjeta; namni harka isaa dhoowwu yookaan, "Ati maal gochaa jirta?" jedhee isa gaafatu hin jiru. Yeroo sanuma sanatti sammun koo natti deebi'e; ulfina mootummaa koo, kabajni koo fi ifni koo natti deebi'e; gorsitoonni koo fi abbootiin koo na barbaadan; ani mootummaa koo keessatti nan jabaadhe; ulfinni caaluus natti dabalame. Amma ani Nebukadnezaar Hojiiwwan isaa hundi dhugaa waan ta'aniif, karaawwan isaas murtii waan ta'aniif, Mootii samii nan galateeffadha, nan ol ol qaba, nan kabajas; warra of tuulummaan deddeebi'an immoo inni gadi deebisuu ni danda'a. Daani'el 4:34–37.

Muuxannoon Minaasee irratti raawwatame, Nebukadnezaar irrattis raawwatame. Seenaa mootota Yihudaa sadan dhuma keessatti Minaaseen "yeroo dhuma" bakka bu'a; akkasumas dhufaatii raajii booji'amu waggaa torbaatamaas ni agarsiisa. Akkuma bara 1798 seenaa qaqabsa torban keessatti "yeroo dhuma" turetti, Nebukadnezaaris seenaa ajajoota sadanii keessatti "yeroo dhuma" bakka bu'a. Heertulee amma caqasaman keessatti hubannoon Nebukadnezaar "dhuma guyyootaa"tti isaaf deebi'e. "Dhuma guyyootaa" jedhu boqonnaa kudha lammaffaa Daani'el keessattis ni eerama.

Ati ati, hamma dhumaatti deemi; ati boqotta, bara dhumaattis qooda kee keessatti ni dhaabbata. Daani'el 12:13.

Daani'el boqonnaa kudha lammaffaa keessatti "dhuma guyyootaa" jechuun "yeroo dhuma" dha; Daani'el "hamma dhumaatti deemi" jedhamee itti himameera. Yeroo sanatti Daani'el "qooda isaa keessatti ni dhaabata" ture. "Qooda isaa keessatti dhaabachuu" jechuun kaayyoo isaa raawwachuu jechuudha; kana immoo Daani'el yeroo kitaabni isaa dhuma guyyootaa irratti baname, jechuunis "yeroo dhuma"tti, raawwate. Yeroo sanatti "beekumsi ni baay'ata" kan warri ogeeyyiin hubatan ni jiraata ture. Dhuma guyyoota Nebukadnezaar irratti "hubannoon" isaa gara isaatti deebi'e.

"Yommuu Waaqayyo nama tokkoof hojii addaa akka hojjetu kennu, inni akkuma Daani'el qooda fi iddoo isaatti dhaabachuu qaba; waamicha Waaqayyoo deebisuuf qophaa'ee, kaayyoo Isaa guutuuf qophaa'ee ta'uu qaba." Manuscript Releases, volume 6, 108.

Manaseen seenaa mootota Yihudaa warra dhuma sadan keessatti "yeroo dhuma" bakka bu'a; Nebukadnezar immoo labsiiwwan sadan keessatti "yeroo dhuma" bakka bu'a. Manaseen ilma isaa Amooniin itti aaname.

Amon jechuun "leenjii" jechuudha; yeroo "beekumsi dabalaa" turee fi ergaa hiikni isaa baname sana keessatti "ogeeyyii" leenjisu bakka bu'a. Amon booda immoo Yosiyas dhufe; inni mootota torban keessaa inni qofa seenaa raajii gaarii ta'e, haa ta'u iyyuu walxaxaa, qabuudha.

Yosiyas jechuun "hundee Waaqayyoo" jechuudha; innis dhugaawwan "yeroo dhumaatti" hiikaman hundeeffamuu isaanii bakka bu'a. Dabalamuun beekumsaa kan Amooniin bakka buufame, qajeelfama Gabreelii fi ergamoota qulqulloota biroo jala, Wiiliyaam Miileriin walitti

ስለምን እርሱና ዘሩ ተጥለው ወደማያውቁት ምድር ተጣሉ? ምድር ሆይ፣ ምድር ሆይ፣ ምድር ሆይ፣
የጌታን ቃል ስሚ።” ኤርምያስ 22፡24–29።

Yehooyaakiin, Yekooniyaa fi Kooniyaa yeroo chaappessuu bakka bu’u; yeroo ergamaan lammaffaan ergaa Iyyata Halkan Giddugaleessaa wajjin walitti makamu sana. Inni yeroo chaappessuu warra gowwootaa bakka bu’a. Mootiin hamaan sun warra durboota Laa’odiiqiyaa gowwoota ta’an, kanneen yeroo chaappessuu keessatti mallattoo bineensaa fudhachuuf murtaa’an bakka bu’a; sababiin isaas isaan afaan Gooftaa keessaa bara baraan tufamanii gad darbatamu.

Mallattoon Waaqayyoo harka isaa mirgaa irra jiru chaappaa isaa ti; warri chaappeeffamuu dhibba afurtamii afurii fi kuma afurtamii keessatti afaan Gooftaa keessaa haqamanis Zarubaabel, namicha harka isaa keessatti madaallii “yeroo torba” qabu sanaa wajjin wal bira qabamanii agarsiifamu.

Zeruubaabel, bulchaa Yihudaa, akkana jedhi: Ani samii fi lafa nan raasa; teessoo mootummaawwaniis nan garagalcha, humna mootummaa saboota ormaas nan balleessa; gaariwwan lolaa fi warra isaan irra taa’anis nan garagalcha; fardeenii fi warri isaan irra yaabanis ni kufu, tokkoon tokkoon isaanii goraadee obboleessa isaatiin. Guyyaa sanatti, jedhu Waaqayyoo gooftaan maccaa, si nan fuudha, yaa Zeruubaabel garbicha koo, ilma She’altii’el, jedhu Waaqayyoo, akka chaappaa mallattoo si nan godha; ani si filadheeraatii, jedhu Waaqayyoo gooftaan maccaa. Haggaay 2:21–23.

“Dhagaan gufachiisaa” inni “yeroo torbaa” ta’e sun “ullee madaallii” harka Zerubaabel keessa jiru dha; innis akka “chaappaa qubeettii” Waaqayyoo kuma dhibba afurtamii afur sana chaappeessuuf itti fayyadamuutti bakka bu’amee dhihaata. Chaappaan qubeettii, yookaan “mallattoon”, warra Yerusaalem keessatti xuraa’ummaawwan hojjetaman irratti “aadan oo’an” irra kaa’ama. Aaddu fi ooyuun sun muuxannoo warra chaappeeffamanii adda baasa; aaddu fi ooyuunis deebii isaanii keessaa qoricha “yeroo torbaa” sanaaf kennan kan agarsiisu dha. Inni cubbuu isaanii fi cubbuu abbootii isaanii dhiifama gaafachuu dha. Inni erga guyyaa abdi kutannaa Adoolessa 18, 2020 irraa jalqabee isaanii Waaqayyoo wajjin hin deemne, Waaqayyos isaanii wajjin hin deemne jechuun beekamuu dha. Inni qormaata bara 1863 kufame dha; yeroo Filadelfiyaa gara Laa’odiiqiyaa ce’aa turte sanatti. Inni yeroo warri Koniyaan bakka bu’an akka durbumoota wallaaloo Laa’odiiqiyaa ta’anii bara baraan hundeeffaman, warri immoo Zerubaabeliin bakka bu’an akka durbumoota ogeeyyii Filadelfiyaa ta’anii bara baraan hundeeffamanitti fakkeenya ta’e.

Yihoyakiin du’aan Zedekiyaan dhufe; inni mootota torban keessaa isa dhumaa ture. Akkuma Minaaseen bara 1798 fi “yeroo dhumaa” bakka bu’e, Zedekiyaanis Onkoloolessa 22, 1844 bakka bu’uu qaba; yeroo mul’anni “ni dubbata malee hin sobu” ta’etti. Zedekiyaan maqaa jechoota Ibrootaa lama walitti makamuudhaan ijaarame dha. Jechi tokko “Yihowaa” dha; innis jecha Daani’el boqonnaa saddeet, lakkoofsa kudha afur keessatti “qulqulleeffame” jedhamee hiikamu wajjin walitti makameera. Zedekiyaan hiikni isaa qulqulleeffamuu mana qulqullummaa Waaqayyoo ti; kunis Onkoloolessa 22, 1844 jalqabe.

Mootummoonni mootummaa Yihudaa torban dhumaa seenaa adeemsifamaa bara 1798 irraa jalqabee hamma Onkoloolessa 22, 1844tti ta’e bakka bu’u. Yehooyaaqim mallattoo Hagayya 11, 1840 ti; inni ammoo Fulbaana 11, 2001 bakka bu’a. Inni mallattoo aangoo kennamuu ergaa

ergamaa jalqabaa ti; akkasumas inni lakkoofsa jalqabaa boqonnaa tokkoo Daaniyaal keessatti beeksifama. Kanaafuu, haalli fi qabiyyeen boqonnaa tokkoo Daaniyaal aangoo kennamuu ergaa ergamaa jalqabaa ti; kunis akka Mul'ata boqonnaa kudhan keessatti agarsiifametti. Mul'ata boqonnaa kudhan keessatti Kiristoos macaafa xinnoo harka Isaa keessatti qabatee gad bu'e; Yohaannis akka isa nyaatu ajajame. Kanaaf jecha qorannoon jalqabaa kitaaba Daaniyaal keessatti waa'ee nyaachuu wajjin wal qabata.

Mata-dureewwan kana barruu itti aanu keessatti itti fufna.

Innis akkas jedhe, Ilma namaa, mar'immaan kee akkaa kanaa nyaadhu, kitaaba maramaa ani siif kennu kanas garaa kee guuti. Ergasiis ani isa nyaadhe; innis afaan koo keessatti mi'aan isaa akka dammaa ture. Hisqi'el 3:3.